



YENGIL SANOAT TARMOQLARIDA MAHSULOT ISHLAB CHIQRILISHINI IQTISODIY VA IJTIMOYIY SAMARADORLIGI

Sharafuddinova Madinaxon Isomuddin qizi

Andijon mashinasozlik instituti

Iqtisodiyot kafedrasi o'qituvchisi

Egamberdiyev Shavkatbek

Andijon mashinasozlik instituti

Iqtisodiyot yo'nalishi 3-kurs talabasi

Annotatsiya. *Ushbu maqola “Yengil sanoat ishlab chiqarishining iqtisodiy va ijtimoiy samaradorligi” mavzusiga bag‘ishlangan bo‘lib, yengil sanoatning iqtisodiy rivojlanishga qo‘shgan hissasi va ijtimoiy ta’sirlarini tahlil qiladi. Yengil sanoat, o‘z navbatida, mato, kiyim-kechak, poyabzal va boshqa iste’mol mollari ishlab chiqarishni o‘z ichiga oladi. Maqolada yengil sanoatning iqtisodiy samaradorligi, ya’ni ishlab chiqarish jarayonlarining rentabelligi, ish o‘rinlari yaratish va eksport salohiyati ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, maqolada yengil sanoatning ijtimoiy jihatlarini, jumladan, aholi bandligini ta’minlash, malakali ishchi kuchini tayyorlash va mahalliy iqtisodiyotga qo‘shgan ijtimoiy qiymati haqida ham ma’lumot beriladi. Yengil sanoatning barqaror rivojlanishi uchun zarur bo‘lgan innovatsion texnologiyalar va ekologik jihatlar ham e’tiborga olinadi*

Kalit so‘zlar: *kiyim-kechak, poyabzal, mato, uy-ro‘zg‘or buyumlari, xalqaro bozor, dizayn, innovatsion texnologiyalar.*

Kirish. Yengil sanoat - bu iqtisodiyotning muhim sohalaridan biri bo‘lib, asosan iste’mol mollari ishlab chiqarishga qaratilgan. U turli xil mahsulotlar, jumladan, kiyim-kechak, poyabzal, mato, uy-ro‘zg‘or buyumlari va boshqa yengil mahsulotlarni o‘z



ichiga oladi [1]. Yengil sanoat, shuningdek, o'zining ko'plab tarmoqlari bilan ajralib turadi, bu esa uning iqtisodiyotdagi ahamiyatini oshiradi.

Yengil sanoatning eng keng tarqalgan tarmog'i kiyim-kechak ishlab chiqarishdir. Bu soha turli xil materiallardan, jumladan, paxta, jun, sintetik to'qimalar va boshqa materiallardan tayyorlangan kiyimlarni o'z ichiga oladi. Kiyim-kechak ishlab chiqarish jarayoni dizayn, kesish, tikish va tugatish bosqichlaridan iborat. Ushbu jarayonlar davomida moda tendentsiyalari va iste'molchilar talablariga mos ravishda mahsulotlar yaratiladi.

Mato ishlab chiqarish - yengil sanoatning yana bir muhim tarmog'i. Bu sohada paxta, jun, ipak va sintetik to'qimalar ishlab chiqariladi [2]. Mato ishlab chiqarish jarayoni to'qimachilik texnologiyalarini talab qiladi va ko'p hollarda avtomatlashtirilgan usullarni o'z ichiga oladi. Mato ishlab chiqarish nafaqat kiyim-kechak uchun, balki uy-ro'zg'or buyumlari, mebel va boshqa mahsulotlar uchun ham zarurdir.

Poyabzal ishlab chiqarish - yengil sanoatning yana bir muhim tarmog'i bo'lib, u turli xil materiallardan tayyorlangan poyabzallarni o'z ichiga oladi. Poyabzal ishlab chiqarishda teri, mato, sintetik materiallar va boshqa xom ashyo ishlatiladi. Poyabzal dizayni va ishlab chiqarilishi iste'molchilarning ehtiyojlari va moda tendentsiyalariga qarab o'zgarib turadi.

Uy-ro'zg'or buyumlari ishlab chiqarish ham yengil sanoatning muhim qismidir. Bu sohada turli xil mahsulotlar, jumladan, matraslar, yostiqlar, pardalar va boshqa uy jihozlari ishlab chiqariladi. Uy-ro'zg'or buyumlari inson hayotining qulayligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi va ularning sifatli va estetik jihatdan chiroyli bo'lishi iste'molchilar uchun juda muhimdir.

Yengil sanoatda innovatsion texnologiyalarni joriy etish muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy texnologiyalar yordamida ishlab chiqarish jarayonlari samaradorligini



oshirish, xarajatlarni kamaytirish va sifatni yaxshilash mumkin. Masalan, avtomatlashtirilgan tikuv mashinalari, 3D bosma texnologiyalari va raqamli dizayn dasturlari yengil sanoatning rivojlanishiga katta hissa qo'shmoqda. Yengil sanoat ekologik masalalar bilan bog'liq muammolarni ham o'z ichiga oladi. Ishlab chiqarish jarayonida atrof-muhitga zarar yetkazmaslik uchun ekologik toza materiallar va energiya manbalarini ishlatish zarur. Shuningdek, chiqindilarni kamaytirish va qayta ishlash jarayonlarini takomillashtirish ham ekologik barqarorlikni ta'minlashda muhimdir.

Yengil sanoat ijtimoiy jihatdan ham katta ahamiyatga ega. U ko'plab ish o'rinlarini yaratadi va mahalliy iqtisodiyotga hissa qo'shadi. Yengil sanoat sohasida ishlovchi malakali ishchi kuchini tayyorlash va ularning mehnatini qadrlash ham muhimdir. Shuningdek, yengil sanoat mahalliy hamjamiyatlarga ijtimoiy mas'uliyatni his etishi kerak. Yengil sanoat global miqyosda faoliyat yuritadi [3]. Mahsulotlar turli mamlakatlarda ishlab chiqarilib, eksport qilinadi yoki import qilinadi. Bu jarayonlar xalqaro savdo va iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishga yordam beradi.

Yengil sanoatning global bozoridagi raqobat kuchli bo'lib, kompaniyalar sifat va narx jihatidan bir-biri bilan raqobatlasha olishi lozim. Yengil sanoat kelajakda yanada rivojlanishi kutilmoqda. Texnologik yangiliklar, ekologik barqarorlikka bo'lgan talab va iste'molchilarning o'zgaruvchan ehtiyojlari ushbu sohaning rivojlanishiga ta'sir qiladi. Yengil sanoat kompaniyalari raqobatda ustun bo'lish uchun innovatsion yechimlarga e'tibor qaratishi lozim.

Yengil sanoat iqtisodiyotning muhim tarmog'i bo'lib, u ko'plab sohalarni o'z ichiga oladi: kiyim-kechak, mato, poyabzal va uy-ro'zg'or buyumlari ishlab chiqarish. Ushbu soha innovatsion texnologiyalar va ekologik masalalarni hisobga olgan holda rivojlanishi zarur. Yengil sanoat nafaqat iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadi, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Kelajakda ushbu soha yanada rivojlanishi kutilmoqda, bu esa uning ahamiyatini yanada oshiradi.



Yengil sanoatning iqtisodiy samaradorligi ko'plab omillar bilan belgilanadi va uning iqtisodiyotdagi o'rnini juda muhimdir. Quyida yengil sanoatning iqtisodiy samaradorligini ta'minlovchi asosiy jihatlar keltirilgan:

Yengil sanoat ko'plab ish o'rinlarini taqdim etadi, bu esa ish bilan ta'minlash darajasini oshiradi. Kiyim-kechak, poyabzal, mato va uy-ro'zg'or buyumlari ishlab chiqarish sohalarida ishchilar, dizaynerlar, marketing mutaxassislari va boshqa professionallar ishlaydi. Bu esa mahalliy va mintaqaviy iqtisodiyotga ijobiy ta'sir ko'rsatadi [4]. Yengil sanoat turli xil mahsulotlarni ishlab chiqarishi sababli, iste'molchilar uchun keng tanlov imkoniyatlarini taqdim etadi. Bu esa raqobatni kuchaytiradi va sifatni yaxshilashga olib keladi. Mahsulot diversifikatsiyasi iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadi, chunki iste'molchilar turli xil tovarlarga talab qo'yadilar.

Yengil sanoat ko'plab mamlakatlar uchun eksport qilish imkoniyatini yaratadi. Mahsulotlar xalqaro bozorga chiqarilganda, mamlakatning valyuta kiritimlarini oshiradi va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Yengil sanoat eksporti mamlakatning iqtisodiy rivojlanishiga katta hissa qo'shishi mumkin. Yengil sanoatda innovatsiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarish jarayonlari samaradorligini oshirish mumkin. Zamonaviy texnologiyalar, masalan, avtomatlashtirilgan tikuv mashinalari va raqamli dizayn dasturlari ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytiradi va mahsulot sifatini oshiradi.

Yengil sanoat mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlaydi va mahalliy resurslardan foydalanishni rag'batlantiradi. Bu esa mahalliy iqtisodiyotning rivojlanishiga hissa qo'shadi va mahalliy hamjamiyatlarni mustahkamlaydi. Yengil sanoat kompaniyalari ijtimoiy mas'uliyatni his etishi kerak. Ularning mehnat sharoitlari, ekologik barqarorlik va jamiyatga ta'siri iqtisodiy samaradorlikka bevosita ta'sir qiladi. Sifatli mehnat sharoitlari va ekologik jihatdan toza ishlab chiqarish jarayonlari iste'molchilar tomonidan qadrlanadi va brendning obro'sini oshiradi. Yengil sanoat iste'molchilarning ehtiyojlariga tezda moslasha olishi kerak. Bozor talablariga javob berish orqali kompaniyalar o'z mahsulotlarini muvaffaqiyatli sotishlari va daromad



olishlari mumkin. Iste'molchilar talabi yengil sanoatning iqtisodiy samaradorligini belgilovchi muhim omildir.

Yengil sanoat iqtisodiyotda muhim o'rinni egallaydi va uning samaradorligi ko'plab omillarga bog'liq [5]. Ish o'rinlari yaratish, mahsulot diversifikatsiyasi, eksport salohiyati, innovatsiyalar, mahalliy iqtisodiyotga ta'siri va ijtimoiy mas'uliyat kabi jihatlar yengil sanoatning iqtisodiy samaradorligini oshiradi. Ushbu soha rivojlanishi bilan birga, u mamlakatlarning iqtisodiy barqarorligi va farovonligiga hissa qo'shishda davom etadi.

Yengil sanoatning ijtimoiy jihatlar iqtisodiy rivojlanishdan tashqari, jamiyat va uning a'zolari uchun muhim ahamiyatga ega. Quyida yengil sanoatning ijtimoiy jihatlar keltirilgan:

Yengil sanoat ko'plab ish o'rinlarini yaratadi, bu esa aholi uchun daromad manbai bo'ladi. Ish o'rinlari yaratish orqali yengil sanoat ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi va iqtisodiy farovonlikni oshiradi.

Yengil sanoatning rivojlanishi ijtimoiy barqarorlikni oshirishga yordam beradi. Ish bilan ta'minlash va daromadlarning oshishi ijtimoiy muammolarni, masalan, qashshoqlik va ishsizlikni kamaytiradi. Yengil sanoat mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlaydi va mahalliy resurslardan foydalanishni rag'batlantiradi. Bu esa mahalliy iqtisodiyotning rivojlanishiga hissa qo'shadi va mahalliy hamjamiyatlarni mustahkamlaydi.

Yengil sanoat kompaniyalari ijtimoiy mas'uliyatni his etishi kerak. Ularning mehnat sharoitlari, ekologik barqarorlik va jamiyatga ta'siri ijtimoiy jihatdan muhimdir. Sifatli mehnat sharoitlari va ekologik jihatdan toza ishlab chiqarish jarayonlari iste'molchilar tomonidan qadrlanadi.

Yengil sanoat sohasida ishlovchi xodimlar uchun malaka oshirish va ta'lim imkoniyatlari yaratish muhimdir. Bu nafaqat ishchilar uchun, balki butun jamiyat uchun



foydali bo'ladilar, chunki malakali ishchilar ishlab chiqarishni samarali boshqarish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Yengil sanoat, ayniqsa kiyim-kechak va dizayn sohalarida, madaniyat va an'analarni ifodalashda muhim rol o'ynaydi. Mahalliy dizaynerlar va ishlab chiqaruvchilar o'z milliy madaniyatlarini va an'alarini yangi mahsulotlarda aks ettirishlari mumkin. Yengil sanoat ko'pincha ayollar uchun ish o'rinlari yaratadi, bu esa gender tengligini oshirishga yordam beradi. Ayollar yengil sanoatda faol ishtirok etishlari orqali iqtisodiy mustaqillikni qo'lga kiritadilar va o'z huquqlarini himoya qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Yengil sanoat iste'molchilarni ekologik toza mahsulotlar va adolatli savdo tamoyillari haqida xabardor qilishda muhim rol o'ynaydi. Bu esa iste'molchilarning xarid qilish odatlarini o'zgartirishi va ijtimoiy mas'uliyatni oshirishi mumkin.

Yengil sanoatning ijtimoiy jihatlarining uning iqtisodiy ahamiyatidan kam emas. Ish bilan ta'minlash, ijtimoiy barqarorlik, mahalliy hamjamiyatlarni qo'llab-quvvatlash, ijtimoiy mas'uliyat, ta'lim imkoniyatlari, madaniyatni ifodalash, gender tengligi va iste'molchilar ongini oshirish kabi jihatlar yengil sanoatning ijtimoiy ta'sirini belgilaydi. Bu omillar yengil sanoatning jamiyatdagi roli va ahamiyatini yanada oshiradi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, yengil sanoat ishlab chiqarishi iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan bir-birini to'ldiruvchi jarayon bo'lib, uning muvaffaqiyati nafaqat moliyaviy foyda olishda, balki jamiyat va atrof-muhitga bo'lgan mas'uliyatli yondashuvda ham ko'rinadi. Yengil sanoatning rivojlanishi kelajakda barqaror iqtisodiyot va ijtimoiy farovonlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Yengil sanoatning iqtisodiy samaradorligi, uning mahsulotlari va xizmatlarining raqobatbardoshligini oshirish orqali namoyon bo'ladi. Innovatsiyalar, texnologik yangiliklar va sifatli ishlab chiqarish jarayonlari orqali bu soha iste'molchilar ehtiyojlariga javob berish imkoniyatini kengaytiradi. Shuningdek, ijtimoiy samaradorlik yengil sanoatning mehnat sharoitlari, ekologik mas'uliyat va jamiyatga ta'siri bilan bog'liqdir.



Foydalanilgan adabiyotlar:

1. M.S.Jamoliddinova. To‘qimachilik sanoatining rivojlanish tendensiyalari // Scientific Impulse: Vol. 1 No. 11/2023
2. O.Oxunova, O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatini modernizatsiya qilishda klaster yondashuvi // Innovations in Technology and Science Education, 2(16), 2023-y ,440–449.
3. O.A. Davronov. To‘qimachilik sanoatini rivojlantirishning xorijiy davlatlar tajribasi. “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy-elektron jurnali. №1, yanvar-dekabr, 2016. –198
4. TA’MINLASH MANBALARINI KENGAYTIRISH V. A. R. YENGIL SANOAT KORXONALARIDA INVESTITSION SALOHIYATINI TA’MINLASH MANBALARINI KENGAYTIRISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.
5. Ch.G. Nosirova. O‘zbekiston respublikasi to‘qimachilik sanoatini rivojlanishdagi asosiy parametrelarni va tendensi-yalarni o‘rganish. Journal of AdvancedResearch and Stability // Volume: 02 Issue: 07| July -2022.
6. E.A.Muminova. To‘qimachilik sanoati korxonalarida innovatsion-investitsion faoliyatni boshqarish yo‘nalishlari. “Iqti-sodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali. № 1, yanvar-fevral, 2021. –156 b
7. E.A.Muminova. To‘qimachilik sanoati korxonalarida innovatsion-investitsion faoliyatni boshqarish yo‘nalishlari. “Iqti-
8. sodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali. № 1, yanvar-fevral, 2021. –156